

Міністерство освіти і науки України

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет
Кафедра процесуального права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра судоустрою та прокурорської діяльності
Кафедра адвокатури

Проект ЄС Pravo-Justice

Західний регіональний науковий центр
Національної академії правових наук України

Німецько-українське об'єднання юристів

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

МАТЕРІАЛИ

III Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 жовтня 2019 року
Чернівецький національний університет
м. Чернівці

УДК 347.9(477)(08)

C91

Редакційна колегія:

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувача кафедрою процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*голова*);

Цибуляк-Кустевич Анна Степанівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*відповідальний секретар*);

Москвич Лідія Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувача кафедрою судоустрою та прокурорської діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Вільчик Тетяна Борисівна, доктор юридичних наук, завідувача кафедрою адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Остафійчук Людмила Аурелівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Бутирська Ірина Анатоліївна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Турман Наталя Омелянівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Бзова Лаура Георгіївна, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

C91 **Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні:** Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 24-25 жовтня 2019 р.); [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), А. С. Цибуляк-Кустевич (відпов. секр.) та ін.]. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 336 с.

До збірника увійшли матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (Чернівці, 24-25 жовтня 2019 р.).

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалу, що подано у рукописах. Для науковців, аспірантів та студентів.

УДК 347.9(477)(08)

ЗМІСТ

<i>Вітальне слово Організаційного комітету Конференції.....</i>	<i>8</i>
<i>Вітальне слово Президента Національної академії правових наук України.....</i>	<i>9</i>
<i>Вітальне слово Голови Конституційного Суду України.....</i>	<i>10</i>

Секція 1.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СУДОУСТРОЮ ТА СТАТУСУ СУДДІВ

<i>Божик В. І. Ефективність судової реформи в контексті законодавчої новел щодо суддівського врядування.....</i>	<i>12</i>
<i>Борик Ю. О. Мірові суди: міжнародний досвід та перспективи впровадження в Україні в рамках судової реформи.....</i>	<i>13</i>
<i>Гришук В. К. Окремі проблеми суддівського самоврядування в Україні.....</i>	<i>16</i>
<i>Івановська А. М. Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції: організаційно-правові та функціональні відмінності.....</i>	<i>18</i>
<i>Ігнатченко І. Г. Проблемні питання функціонування Верховного Суду в аспекті реалізації принципу верховенства права.....</i>	<i>21</i>
<i>Марчак В. Я. Окремі проблеми формування суддівського корпусу в розрізі судової реформи в Україні.....</i>	<i>24</i>
<i>Москвич Л. М. Звільнення судді за станом здоров'я як самостійна підстава припинення статусу судді: проблеми правозастосування.....</i>	<i>27</i>
<i>Русанова І. О. До питання правового регулювання та практики функціонування суду присяжних.....</i>	<i>30</i>
<i>Руснак Л. В. Новітні напрями судової реформи в Україні.....</i>	<i>32</i>
<i>Слободяник Н. С. Деякі питання формування суддівського корпусу на демократичних засадах.....</i>	<i>33</i>
<i>Хотинська-Нор О. З. Медичні обмеження допуску до професії судді: до постановки проблеми.....</i>	<i>35</i>
<i>Чебан В. М. Оновлення Кодексу суддівської етики.....</i>	<i>38</i>

Секція 2.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУДОВОГО ПРАВА ТА СУДОВОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ.

<i>Vzova L. Doctrina atitudinii amiabile față de dreptul internațional în deciziile Curții Constituționale a Ucrainei.....</i>	<i>41</i>
<i>Брезіна Т. М. Доступ до правосуддя як складова права на судовий захист.....</i>	<i>42</i>
<i>Вольська І. В. Проблеми процесуальних фільтрів у зверненнях до Конституційного Суду України.....</i>	<i>45</i>
<i>Гришук О. В. Конституційні цінності: окремі аспекти судового тлумачення.....</i>	<i>47</i>
<i>Ірклієнко А. І. Актуальні проблеми конституційного правосуддя в Україні: шляхи вирішення.....</i>	<i>52</i>
<i>Melenko O. V. Some issues of investigating lawyer's professional activity.....</i>	<i>54</i>
<i>Мех Ю. В. Завдання державно-приватного партнерства в секторі безпеки України.....</i>	<i>57</i>
<i>Мішина Н. В. Конституційна скарга в Україні та індивідуальне звернення до Європейського суду з прав людини.....</i>	<i>60</i>
<i>Мойсей Г. Г. Гідність людини як об'єкта судового захисту.....</i>	<i>62</i>
<i>Осядла М. В. Аналітична діяльність: складова якості судових рішень.....</i>	<i>63</i>

<i>Петренко П. Д.</i> Законодавче регулювання медіації в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.....	66
<i>Петришин О. В.</i> Тлумачення у праві: традиції та оновлення.....	68
<i>Пуданс К. Ю.</i> Виконання рішень Конституційного Суду України у справах за конституційними скаргами як запорука ефективного захисту прав громадян.....	71
<i>Різник С. В.</i> Критерії конституційності правових актів: універсальні та національні підходи.....	74
<i>Рожок Л. П.</i> Генеза політико-правових ідей про формування судового конституціоналізму.....	78
<i>Розвадовський В. І.</i> Вихідні правові категорії як методологічна основа дослідження правового статусу учасників конституційного провадження.....	81
<i>Селіванов А. О.</i> Наукове і практичне значення юрисдикційної компетенції та визначення меж публічного правосуддя.....	84
<i>Семенко О. В.</i> Особливості імплементації Римського статуту в Україні у світлі судової реформи.....	85
<i>Смородинський В. С.</i> Нескінченна реформа: чинники провалів судових перетворень в Україні.....	87
<i>Терлецький Д. С.</i> Ефективність конституційної скарги як національного засобу юридичного захисту.....	90
<i>Шувальська Л. Р.</i> Проблема психологічного конфлікту під час наради суду присяжних.....	93
<i>Шуміло О. М.</i> Перспективи впровадження правового інституту викривачів екологічної інформації в Україні.....	96
<i>Щербанюк О. В.</i> Судова практика як детермінанта верховенства права.....	99

Секція 3.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ

ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

<i>Бабанли Р. Ш.</i> До питання про (не) релевантне застосування практики Європейського суду з прав людини (практичні поради).....	103
<i>Бартусяк П. І.</i> Судове тлумачення інфляційних втрат при простроченні зобов'язання у іноземній валюті.....	105
<i>Білецька Л. М.</i> Правові проблеми регламентації закриття провадження у справах про банкрутство фізичних осіб.....	108
<i>Бутирська І. А.</i> Підготовче провадження у господарському судочинстві: очікування та реальність.....	110
<i>Васильєв С. В.</i> Судовий захист неправих (неінституціоналізованих) інтересів.....	112
<i>Вечірко І. О.</i> Про місце процесуальних правовідносин в системі правового регулювання відносин неспроможності (банкрутства).....	114
<i>Гетманцев О. В.</i> Предмет доказування у справах за масовими (груповими) позовами.....	119
<i>Гиляка О. С.</i> Окремі аспекти функціонування електронного правосуддя в Україні..	122
<i>Кондрат'єва Л. А.</i> Інститут групового позову в системі масових позовів.....	124
<i>Кройтор В. А.</i> Участь присяжних засідателів у цивільному судочинстві.....	126
<i>Легких К. В.</i> Проблеми оскарження ухвали суду про продовження строку тримання під вартою, постановленої протягом розгляду справи по суті.....	129
<i>Ленгер Я. І., Васильчук Л. Б.</i> Академічний плагіат: особливості захисту права інтелектуальної власності.....	132
<i>Лук'янов Д. В.</i> Вдосконалення процедури судової заборони політичних партій.....	135

<i>Лук'янчиков Є. Д.</i> Щодо допустимості застосування психологічного впливу для подолання протидії розслідуванню.....	137
<i>Мельник Я. Я.</i> Інститут обмеження цивільних процесуальних прав та обов'язків: проблеми теорії та практики.....	140
<i>Муза О. В.</i> Розвиток адміністративного судочинства в умовах конституційних і законодавчих змін.....	143
<i>Ніколенко Л. М.</i> Удосконалення процесуального законодавства в умовах проведення судової реформи.....	146
<i>Осіпова І. І.</i> Зміст і предмет доказування у цивільному судочинстві.....	149
<i>Остафійчук Л. А.</i> Судова справа про неузгодженість норм законів України щодо визначення категорій осіб, що підлягають обов'язковому та добровільному страхуванню.....	151
<i>Піддубна В. Ф.</i> Новації цивільно-процесуального законодавства щодо визнання особи недієздатною.....	156
<i>Проскурняк І. Г.</i> Електронний суд: мета та засади функціонування.....	158
<i>Рарицька В. Б.</i> Притягнення платника податків до відповідальності за відсутності вини як прояв асиметричності податкового права держави: практика Верховного Суду України.....	160
<i>Смокович М. І.</i> Окремі проблеми застосування новел Кодексу адміністративного судочинства України.....	162
<i>Татулич І. Ю.</i> Новели інституту забезпечення позову в цивільному судочинстві... ..	167
<i>Турман Н. О.</i> Цікаві аспекти застосування угоди про примирення.....	170
<i>Фурса С. Я., Фурса Є. І.</i> Стратегія реформування цивільного судочинства.....	173
<i>Цибуляк-Кустевич А. С.</i> До питання про суб'єктний склад позивачів у компетенційних спорах.....	182
<i>Юрійчук І. В.</i> Принцип «належної правової процедури» у практиці Касаційного адміністративного суду України.....	186
<i>Явор О. А.</i> Визнання шлюбного договору недійсним за рішенням суду у разі його фіктивності.....	188

Секція 4.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВОЇ ВЛАДИ: ІДЕЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

<i>Hakenberg M.</i> Die Verbraucherstreitbeilegung – von der ADR-Richtlinie zum Verbraucherstreitbeilegungsgesetz.....	192
<i>Hartmann R.</i> Die Finanzgerichtsbarkeit in Deutschland – ein eigener Rechtsweg für Steuerstreitigkeiten.....	196
<i>Wedde R.</i> Die neue EU-Richtlinie zur vorgerichtlichen Sanierung.....	199
<i>Барабаш О. О.</i> Право на судовий захист і право на справедливий суд: проблеми принципу процедурної справедливості.....	204
<i>Гончарук Ю. Г.</i> Реформування судової влади в Україні в світлі євроінтеграції та міжнародного досвіду.....	206
<i>Казакевич П. В.</i> Правові та організаційні засади функціонування Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.....	209
<i>Марченко О. В.</i> Дотримання міжнародних стандартів у сфері захисту прав дітей.....	212
<i>Солодан К. В.</i> Правове регулювання оподаткування криптовалюти: європейська судова практика.....	214
<i>Тюфтії П. В.</i> Деякі аспекти діяльності судової системи США та перспективи їх використання в ході реформування судової системи влади в Україні.....	217

Секція 5.

**НОВІ ВИКЛИКИ ІНСТИТУТУ
АДВОКАТУРИ ТА ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ**

<i>Бакаєнова Н. М. Про удосконалення нормативного регулювання роз'яснень та офіційного тлумачення правил адвокатської етики.....</i>	<i>221</i>
<i>Вільчик Т. Б. Адвокатура України: сучасний стан та перспективи реформ.....</i>	<i>223</i>
<i>Гончарук А. Ю. Медіація як необхідний інструмент діяльності адвоката.....</i>	<i>227</i>
<i>Гринюк В. О. Функціональна спрямованість діяльності прокурора у підготовчому судовому провадженні.....</i>	<i>229</i>
<i>Гушилик С. М. Підтвердження повноважень адвоката як представника у господарському судочинстві.....</i>	<i>231</i>
<i>Джабурія О. О. Щодо правового регулювання договору про надання правової допомоги у Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».....</i>	<i>233</i>
<i>Єреган А. Р. Питання адвокатської етики в процесі реалізації права особи на захист.....</i>	<i>236</i>
<i>Кокотко М. В. Актуальні питання участі прокурора у судовому розгляді клопотання про застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру.....</i>	<i>237</i>
<i>Крайній П. І. Щодо організації органами прокуратури України функції представництва інтересів держави в суді.....</i>	<i>239</i>
<i>Крушніцька О. В. Встановлення права на безоплатну правничу допомогу.....</i>	<i>242</i>
<i>Стефанчук М. М. Першочергові заходи реформування прокуратури в Україні: законодавче бачення.....</i>	<i>245</i>
<i>Тюфтії Ю. В. Актуальні аспекти забезпечення кадрової роботи в органах прокуратури України.....</i>	<i>248</i>
<i>Фляжнікова Я. В. Правила адвокатської етики як ціннісний орієнтир студента-правника.....</i>	<i>250</i>
<i>Шандула О. О. Напрями подальшого вдосконалення інституту безоплатної правничої допомоги в Україні.....</i>	<i>252</i>

Секція 6

ПЕРШІ КРОКИ В НАУЦІ

<i>Андрухів М. М. Змістовна характеристика поняття адвокатської діяльності.....</i>	<i>255</i>
<i>Бакун В. І. Звернення адміністративного суду із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави.....</i>	<i>257</i>
<i>Банар О. В. Правові колізії при застосуванні норм Кримінального процесуального кодексу України.....</i>	<i>259</i>
<i>Бугерко М. Ю. Принцип пропорційності в адміністративному судочинстві.....</i>	<i>262</i>
<i>Гаденко В. В. Деонтологічне врегулювання укладення договору про надання правової допомоги адвокатом у Франції.....</i>	<i>264</i>
<i>Гатеж В. М. Окремі аспекти конституційної трансформації участі адвоката у судовому процесі.....</i>	<i>267</i>
<i>Георгіу А. П. Зарубіжний досвід участі адвоката як представника в адміністративному судочинстві.....</i>	<i>269</i>
<i>Горобець Л. І. Міжнародні стандарти принципів незалежності та неупередженості суддів.....</i>	<i>271</i>
<i>Грицина Д. В. Міжнародне усиновлення.....</i>	<i>273</i>
<i>Драгомерецька Д. В. Принцип офіційного з'ясування всіх обставин в адміністративній справі.....</i>	<i>275</i>

<i>Дробко В. М. Диспозитивність як одна із засад цивільного судочинства.....</i>	<i>277</i>
<i>Заровецька О. Є. Участь адвоката у справах про стягнення аліментів.....</i>	<i>279</i>
<i>Іванюк Б. О. Договір ескроу: порядок укладення, істотні умови та виконання договору.....</i>	<i>281</i>
<i>Лизун Я. І. Професійна етика судді.....</i>	<i>283</i>
<i>Луцу А. В. Термінова справа в адміністративному судочинстві.....</i>	<i>286</i>
<i>Луцу Д. В. Доступ до адвокатської діяльності в європейських країнах.....</i>	<i>288</i>
<i>Мазурок О. О. Тактика та методика участі адвоката у розгляді типової справи....</i>	<i>291</i>
<i>Максімова А. О. Особливості провадження щодо адміністративної відповідальності неповнолітніх.....</i>	<i>293</i>
<i>Мостова Ю. О. Роль національної асоціації адвокатів України в адвокатському самоврядуванні.....</i>	<i>296</i>
<i>Муковоз І. М. Особливості формування суддівського корпусу в Україні.....</i>	<i>298</i>
<i>Нікорич А. Г. Довірчі відносини адвоката з клієнтом – основа дотримання принципу конфіденційності у здійсненні адвокатської діяльності.....</i>	<i>300</i>
<i>Олексюк Ю. М. Матеріальне та соціальне забезпечення суддів в Україні.....</i>	<i>303</i>
<i>Осадчук Т. О. Міжнародний союз латинського нотаіату: значення для України.....</i>	<i>306</i>
<i>Паши Я. В. Невирішені питання у сфері призначення та оплати експертних досліджень як засіб зловживання процесуальними правами в адміністративному судочинстві.....</i>	<i>308</i>
<i>Рудницька М. О. Позиція захисника в разі допиту свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні в порядку ст. 225 КПК України.....</i>	<i>310</i>
<i>Савчук М. В. Забезпечення гарантій законності гарантій законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності.....</i>	<i>313</i>
<i>Садчиков В. Р. Правовий аналіз статусу слідчого судді в Україні та країнах Європи.....</i>	<i>315</i>
<i>Семенішин І. Д. Правові основи спеціалізації адвокатури в зарубіжних країнах.....</i>	<i>317</i>
<i>Скоробогата Р. В. Особливості правової аргументації в судовому процесі.....</i>	<i>319</i>
<i>Тимофійчук М. І. Участь захисника в окремих стадіях адміністративно-деліктного провадження.....</i>	<i>321</i>
<i>Ткач А. О. Судовий контроль в конституційному процесі.....</i>	<i>323</i>
<i>Токарук Р. The european experience of the court organization the ideas for Ukraine.....</i>	<i>325</i>
<i>Туранська Б. В. Процесуальні особливості збирання доказів адвокатом у справах про розірвання шлюбу.....</i>	<i>327</i>
<i>Федорів О. А. Поняття та мета наказного провадження у цивільному судочинстві.....</i>	<i>329</i>
<i>Чемерис Ю. П. Порядок допуску адвоката до участі у кримінальному провадженні.....</i>	<i>331</i>
<i>Шевчук В. А. Вплив поза правових факторів при прийнятті судового рішення у справах про вбивство.....</i>	<i>333</i>

Ленгер Яна Іванівна

*доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри права
Луцького національного технічного університету
(м. Луцьк, Україна)*

Васильчук Лариса Богданівна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та
порівняльного правознавства юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(м. Ужгород, Україна)*

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Відповідно до ст. 54 Конституції України громадянам гарантується захист інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Реалізація прав не можлива без надійного правового механізму охорони і захисту. Завдяки охороні можна отримати гарантію недоторканості результатів творчих пошуків, що сприяє подальшій творчій діяльності. За допомогою захисту особа може визнати за собою право, відшкодувати збитки, заподіяні порушенням цього права, та попередити подальші посягання. Ефективність захисту порушеного права є чинником розвитку творчого, інтелектуального потенціалу та визнання країни, через своїх науковців, на міжнародній науковій арені.

Наразі великою проблемою ефективного існування інтелектуальної наукової спільноти є поняття академічного плагіату. Аналізуючи чинне законодавство, можна виокремити основні передумови такого. По-перше, проблеми законодавства. Так, до прикладу, чинний Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (ст. 1.22), зазначає, що «науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо» [1]. Отже, при оцінюванні діяльності наукового працівника насамперед враховуються кількість, а зовсім не рівень якості та вплив результатів дослідження. По-друге, відсутність нормативно закріпленої, чіткої, процедури оцінювання робіт на наявність академічного плагіату. Встановлення чіткого бар'єру унікальності твору окремо для представників технічних та гуманітарних спеціальностей. По-третє, втрата внутрішньої мотивації наукових працівників до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низького рівня забезпечення належних умов праці (низька заробітна плата, відсутність необхідної матеріальної бази, тощо). По-четверте, новітні технології, що дозволяють легко копіювати чужі роботи.

Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту», академічний плагіат – це «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [2]. Подібне трактування можемо прослідкувати в ч. 6 ст. 69 чинного Закону України «Про вищу освіту» [3]. Протилежне визначення надає Закон України «Про авторське право і суміжні права». Відповідно до п. в) ст. 50, плагіатом є «оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» [4]. Між тим, суб'єкти авторського права та/або суміжних прав можуть звертатися до суду чи інших компетентних органів за захистом своїх прав. Направду, дуже мало випадків притягнення порушників до відповідальності без звернення суб'єктів

значених прав. Крім того закон вказаної процедури не передбачає. Ще заслуговує на увагу той факт, що вищевказане розуміння плагіату відрізняється за обсягом від поняття академічного плагіату в освітніх законах (є вужчим). Більш того, ч. 3 ст. 433 Цивільного кодексу України прямо виключає з об'єктів авторського права ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі, що не повинні перешкоджати їх ідентифікації як академічного плагіату у випадках відсутності належних посилань на справжніх авторів в академічних працях [5].

До прикладу, у Стенфордському університеті плагіатом називають «використання без надання обґрунтованого та належного кредиту (авт. під кредитами тут розуміють посилання на авторів чи джерело інформації, надане у прийнятій для відповідних випадків формі (посилання на публікацію, зазначення прізвища у тексті, подяка тощо) або визнання автором чи джерелом оригінальної роботи іншої людини незалежно від того, чи є ця робота кодом, формулою, ідеєю, мовою, дослідженням, стратегією, текстом тощо» [6]. Єльський університет розглядає плагіат, як «використання чужої роботи, слів або ідей без посилань» [7]. Кембриджський університет називає плагіатом «подання як власної праці, незалежно від наявності наміру обманювати, роботи, яка частково чи цілком запозичена з чужої праці без належного підтвердження» [8]. Національний науковий фонд США називає плагіатом «привласнення чужих ідей, методів, результатів або слів без надання відповідних кредитів» [9].

Академічний плагіат та авторське право в розрізі інтелектуальної власності не варто ототожнювати. Безперечно дані твердження мають спільні точки дотику, проте не по всій поверхні. Питання захисту авторського права стосується, насамперед особистих немайнових прав суб'єктів авторського права [10]. Академічний плагіат спрямований насамперед на тих осіб, що порушують академічну доброчесність, тобто коректно посилаються на справжніх авторів творів, а не на тих, кому могло бути передано авторське право на них. В свою чергу, авторське право захищає тих осіб, котрим належать майнові та особисті немайнові права на результат творчої діяльності. Такими особами не завжди є справжні автори твору.

Проблемними на сьогодні ще лишаються питання відмежування академічного плагіату від помилок цитування, котрі проявляються у тому, що неправильно оформлена цитата, посилання на джерело, відсутні лапки при використанні частинок тексту, використано не те джерело, з якого взято запозичений фрагмент, тощо.

Ще більші дискусії викликає запровадження в новому законі про освіту поняття самоплагіату. Відповідно до ч. 4 ст. 42, самоплагіатом є «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів» [3]. Проблема самоплагіату полягає в тому, що автори багаторазово публікують одні й ті ж самі результати досліджень, подаючи їх в якості самостійних. Тут варто розмежовувати, що самоплагіатор не привласнює чужих результатів, а лише неетично використовує свої власні дослідження, що були раніше опубліковані. Це зумовлює специфіку ідентифікації випадків самоплагіату та академічної відповідальності за таке порушення [11]. Використання самоплагіату знижує довіру до науки, як явища, що завжди знаходиться в пошуку та створенні нового. Часто таке призводить до отримання необґрунтованих переваг за фактично невиконану роботу. Так, наприклад, ці переваги можуть полягати в отриманні додаткового фінансування на проведення досліджень, що фактично не виконувалися, підвищенні наукометричних показників автора, тощо.

Одним із важливих, невід'ємних прав є судових захист будь-якого порушеного права в усіх випадках. Таке твердження сприяє підвищенню ролі та місця суду в громадянському суспільстві. Залежно від того, хто є суб'єктом захисту порушеного права, такий може бути прямим та непрямим.

Прямий – здійснюється безпосереднім автором або його правонаступниками. Широке застосування інформаційних технологій, практика опублікування статей на сайтах видавництв, дозволяють відстежувати авторам свої публікації, а також здійснювати порівняльний аналіз подібних за тематикою досліджень та виявляти порушення. У випадку виявлення фактів академічного плагіату автори можуть вживати наступні заходи: проінформувати редакцію журналу про співпадіння; наукову установу, де працює особа, що некоректно запозичила текст; якщо мова йде про публікації до захисту кандидатської чи докторської дисертації, то повідомити Спеціалізовану вчену раду, тощо. Безпосередньо звернутися до суду за захистом свого порушеного права. Проте, як свідчить практика, дуже малий відсоток таких справ доходить до суду. В випадку прямого звернення – порушення намагаються врегулювати в досудовому порядку.

Непрямий – здійснюється уповноваженими суб'єктами без відома автора і спрямований переважно на недопущення порушень вимог законодавства у сфері наукової діяльності. На відміну від прямого захисту, непрямий – не передбачає застосування способів цивільно-правового захисту, спрямованих на відшкодування праволодильцю шкоди, та застосування інших способів цивільно-правового захисту прав творця, оскільки його метою є припинення порушення вимог законодавства, забезпечення публічних інтересів у науковій сфері. По-перше, це суб'єкти приватного права – редакції наукових видань, які проводять рецензування наукових публікацій та у випадку виявлення академічного плагіату мають право відмовити в опублікуванні статті. По-друге, уповноважені державні органи та установи. Основним з них є Міністерство освіти і науки України щодо контролю за якістю дисертаційних робіт. Крім того, окремо слід виділити спеціалізовані вчені ради, які вживають заходів щодо здійснення контролю за недопущенням фактів неправомірного запозичення у дисертаційних роботах чужих ідей, матеріалів без належного зазначення авторства їх творців. У випадку зняття дисертаційної роботи з розгляду або скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня кандидата, доктора наук, порушення прав інтелектуальної власності припиняється. Сьогодні, основною проблемою законодавства України, щодо захисту від академічного плагіату, є його невідповідність до сьогоденних реалій. При цьому варто пам'ятати, що не завжди врахування зарубіжного досвіду може принести позитивні результати. Те, що система захисту порушених прав повинна бути ефективною та такою, що відповідає реаліям наукового життя не повинно викликати жодних сумнівів. Проте гарантування – це не тільки захист. Це створення в науці та освіті такої системи заохочень для творців, викладачів, щоб думки про плагіат ніколи не виникали в жодній із сторін науково-навчального процесу.

Використана література:

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
2. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Закон України «Про авторське право і суміжні права». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
5. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.
7. What Is Plagiarism? URL: <https://communitystandards.stanford.edu/student-conduct-process/honor-code-and-fundamental-standard/additional-resources/what-plagiarism>.

8. University-wide Statement on Plagiarism.

URL: <https://www.plagiarism.admin.cam.ac.uk/what-plagiarism/universitys-definition-plagiarism>.

9. Understanding and Avoiding Plagiarism. URL: <https://ctl.yale.edu/writing/using-sources/understanding-and-avoiding-plagiarism>.

10. Avoiding Plagiarism, Self-plagiarism, and Other Questionable Writing Practices: A Guide to Ethical Writing. URL: <https://ori.hhs.gov/avoiding-plagiarism-self-plagiarism-and-other-questionable-writing-practices-guide-ethical-writing>.

11. The Ethics of Self-Plagiarism. URL: <https://www.ithenticate.com/hs-fs/hub/92785/file-5414624-pdf/media/ith-selfplagiarism-whitepaper.pdf>

Лук'янов Дмитро Васильович
доктор юридичних наук, член-кореспондент
Національної академії правових наук України,
завідувач кафедри міжнародного приватного права
та порівняльного правознавства
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(м. Хаків, Україна)

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ СУДОВОЇ ЗАБОРОНИ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Закон України «Про політичні партії в Україні» (стаття 21) регулює питання заборони політичної партії: «Політична партія може бути за адміністративним позовом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань заборонена в судовому порядку у випадку порушення вимог щодо створення і діяльності політичних партій, встановлених Конституцією України, цим та іншими законами України» [1].

Таким чином закон вказує суб'єкта, який може ініціювати заборону політичної партії – Міністерство юстиції України; адміністративний позов вказує нам на підсудність справи – адміністративні суди; підставами заборони визначено – будь-які порушення вимог щодо створення і діяльності політичних партій, які встановлені Конституцією України та законами України.

Виникає запитання – якою мірою ці норми відповідають Конституції України та міжнародно-правовим стандартам з прав людини?

Конституція України (стаття 37) закріплює: «Утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняються. Політичні партії та громадські організації не можуть мати воєнізованих формувань. Не допускається створення і діяльність організаційних структур політичних партій в органах виконавчої та судової влади і виконавчих органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, а також на державних підприємствах, у навчальних закладах та інших державних установах і організаціях. Заборона діяльності об'єднань громадян здійснюється лише в судовому порядку» [2].

Таким чином Конституція України визначає перелік підстав заборони політичної партії. Чи можуть закони України розширювати цей перелік та встановлювати нові підстави заборони? Так Законом України № 317-VIII від 09.04.2015 було доповнено пунктом 9 частину першу статті 5 Закону України «Про політичні партії в Україні», а саме встановлено додаткову підставу заборони політичної партії у випадку пропаганди